

Tematika

Kurzus címe:	Szintagmatan, mondattan
Kurzus kódja:	BMR 2331c
Teljesítés módja:	Gyakorlati jegy
Időpont:	Csütörtök 14.00-15.30
Helye:	220
Heti óraszám:	2
Kreditek száma:	2
Oktató neve:	Dr. Dér Csilla Ilona
Beosztása:	Egyetemi docens

A tantárgy rövid leírása:

A kurzus a mai magyar nyelv leíró mondattanának részletes, problémaorientált elméleti és gyakorlati megismertetésével foglalkozik.

A félév órái

	Dátum:	Téma:
1.	09.08.	Regisztrációs hét.
2.	09.15.	A szintagma fogalma, elhatárolása más szerkezetektől, a szintagmák típusai: alárendelő és mellérendelő szintagmák. A szintagramcsoportok. A mondatbeli szinteződés.
3.	09.22.	Az alárendelő szintagma 1. Vonzatok és bővítmények.
4.	09.29.	Az alárendelő szintagma 2. Az igei, igenévi, főnévi, melléknévi, határozószói és névmási alaptagú szintagmák. A mellérendelő szintagma jellemzése.
5.	10.06.	1. zárthelyi dolgozat.
6.	10.13.	A mondat fogalma, rendszermondat és szövegmondat. A mondatok szerkezet szerinti osztályozása. A mondatfajták és a modalitás.
7.	10.20.	A mondatrészek 1.: Alany és állítmány, viszonyuk, egyeztetésük. A tárgy.
8.	11.10.	A mondatrészek 2.: A határozó és a jelzők. Az értelmezők. Az egyszerű és az összetett mondat határsávja.

9.	11.17.	Az alárendelő összetett mondatok 1.
10.	11.24.	Az alárendelő összetett mondatok 2. A mellérendelő összetett mondatok.
11.	12.01.	A mondatátszövődés. A sajátos jelentéstartalmú mellékmondatok.
12.	12.08.	2. zárthelyi dolgozat.
13.	12.15.	Értékelés.

Ajánlott szakirodalom

Gyakorlókönyvek

- Adamikné Jászó Anna – Hangay Zoltán 1995. Nyelvi elemzések kézikönyve. Szeged: Mozaik Oktatási Stúdió.
- Bachát László – Benkő László – Chikán Zoltánné 1987. Leíró magyar nyelvtani gyakorlatok. Budapest: Tankönyvkiadó.
- K. Balogh Judit (szerk.) 1995. Mai magyar nyelvi gyakorlatok I. (Szóalak-, szófaj-, szószerkezet-, mondattan). Budapest: Universitas Könyvkiadó
- P. Lakatos Ilona (szerk.) 2006. Grammatikai gyakorlókönyv (mintaelemzésekkel és segédanyagokkal) <http://mek.oszk.hu/04800/04891/>
- Keszler Borbála – Lengyel Klára 2009. Magyar grammatikai gyakorlókönyv. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Rácz Endre – Szemere Gyula 1985. Mondattani elemzések, Budapest: Tankönyvkiadó.

Tankönyvek

- Keszler Borbála (szerk.) 2000. Magyar grammatika. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 347–557.

***

- Antal László 1977. Egy új magyar nyelvtan felé. Budapest: Magvető Kiadó.
- Balogh Judit 2003. Az értelmezős szerkezet helye a szintagmák között I. Nyr. 127: 456–471. <http://www.c3.hu/~nyelvor/period/1274/127408.pdf>
- Balogh Judit 2004. Az értelmezős szerkezet helye a szintagmák között II. Nyr. 128: 68–83. <http://www.c3.hu/~nyelvor/period/1281/128107.pdf>
- K. Balogh Judit 1989. A mellérendelő szószerkezetek és határeseteik. In: Rácz Endre (szerk.) Fejezetek a magyar leíró nyelvtan köréből. Budapest: Tankönyvkiadó. 57–90.
- Benczédi József – Fábíán Pál – Rácz Endre – Velcsov Mártonné 1968. A mai magyar nyelv. Bp., Tankönyvkiadó. (L. még számos további kiadásban.)

- Berrár Jolán 1965. Megjegyzések a szintaktikai viszonyok formális meghatározásához. *NyudÉrt.* 46: 17–24.
- Berrár Jolán 1975. Morfológiai szerkezetek – szintaktikai szerkezetek. *Magyar Nyelv* 71: 35–40.
- Berrár Jolán 1977. Megjegyzések a sajátos jelentéstartalmú mellékmondatok kérdésköréhez. In: Rácz Endre – Szathmári István (szerk.) *Tanulmányok a mai magyar nyelv mondattana köréből.* Tankönyvkiadó, Budapest, 171–187.
- Deme László 1966. Szinteződés és tömbösödés az egyszerű mondatban. *Nyr.* 90: 275–87; Szinteződés és tömbösödés az összetett mondatban: 392–404.
- Deme László 1971. *Mondatszerkezeti sajátosságok gyakorisági vizsgálata.* Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Deme László 1993. A mondategységen belüli viszonyok. In: *A mai magyar nyelv. Cikk- és tanulmánygyűjtemény I.* Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 217–229.
- Dér Csilla 2001. Értelmezek, azaz azonosítok? Az értelmezős szerkezeten belüli grammatikai viszonyról. *MNy.* 97: 77–83. <http://www.epa.oszk.hu/00000/00032/00008/der.htm>
- Dienes Dóra 1978. A szerkesztettségi hiányosság és szövegösszefüggésbeli kiegészítése. *NyudÉrt.* 98.
- Haader Lea 1998. A mondatátszövődés a nyelvhasználat szemszögéből. *Nyr.* 122: 318–324.
- Haader Lea 1999. Az alárendelő összetett mondatok általános kérdései. *Nyr.* 123: 340–350. <http://www.c3.hu/~nyelvor/period/1233/123309.htm>
- Haader Lea 2000. A mellékmondatok osztályozásának problémái. *Nyr.* 124: 452–456. <http://www.c3.hu/~nyelvor/period/1244/124406.htm>
- Hadrovics László 1969. *A funkcionális magyar mondattan alapjai.* Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Károly Sándor 1958. Az értelmező és az értelmezői mondat a magyarban. *NyudÉrt.* 16.
- Károly Sándor 1993. Mondat és megnyilatkozás. In: Keszler Borbála (szerk.) *A mai magyar nyelv. Cikk- és tanulmánygyűjtemény I.* Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 342–349.
- Keszler Borbála 1989. Az egyszerű és az összetett mondat határsávja. In: Rácz Endre – Szathmári István (szerk.) *Tanulmányok a mai magyar nyelv mondattana köréből.* Budapest: Tankönyvkiadó. 111–133.
- Keszler Borbála 1989. Az összetett mondatok modalitása. In: Rácz Endre (szerk.) *Fejezetek a magyar leíró nyelvtan köréből.* Budapest: Tankönyvkiadó. 283–305.
- Keszler Borbála 1992. Azonos főkategóriájú mondatrészek viszonya a mondategységen belül. In: Keszler Borbála (szerk.) *Újabb fejezetek a magyar leíró nyelvtan köréből.* Budapest: Tankönyvkiadó. 89–96.
- Kiefer Ferenc (szerk.) 2000. *Strukturális magyar nyelvtan 2. kötet: Mondattan.* Budapest: Akadémiai.
- É. Kiss Katalin 1998. A mondatátszövődés. In: É. Kiss Katalin – Kiefer Ferenc – Siptár Péter (szerk.) *Új magyar nyelvtan.* Budapest: Osiris. 156–168.
- É. Kiss Katalin 2006. *Mondattan.* In: Kiefer Ferenc (főszerk.) *Magyar nyelv.* Budapest: Akadémiai. 110–147.
- Kugler Nóra 1995. „Nyelv és beszéd tengelyén”: a rendszermondat és a szövegmondat. In: Laczkó Krisztina (szerk.) *Emlékkönyv Szathmári István hetvenedik születésnapjára.* Budapest: ELTE. 249–258.
- Laczkó Krisztina 2001. Alany és az állítmány viszonya: hozzárendelés vagy alárendelés? *Nyr.* 125: 407–418. <http://www.c3.hu/~nyelvor/period/1254/125402.htm>
- Lengyel Klára 2000. Az állítmányi szerepű főnévi igenévről. In: *NyudÉrt.* 146. 78–84.

- H. Molnár Ilona 1993. A nyelvi modalitás kérdéséhez. In: Keszler Borbála (szerk.): A mai magyar nyelv. Cikk- és tanulmánygyűjtemény I. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 289–302.
- Péter Mihály 1993. A nyilatkozat, mint a nyelvi közlés egysége. In: Keszler Borbála (szerk.): A mai magyar nyelv I. Cikk- és tanulmánygyűjtemény. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 350-62.
- Rácz Endre 1991. Az egyeztetés a magyar nyelvben. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Rácz Endre 1991. Modális mellékmondatok. NytudDolg. 38. 85–91.
- Rácz Endre 1992. Mondatgrammatika és szöveggrammatika. Linguistica Series C. Relationes 6. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézete.
- Tompa József (szerk.) 1961–1962. A mai magyar nyelv rendszere I–II. Budapest: Akadémiai.
- G. Varga Gyöngyi 1977. A szószerkezetbokor vizsgálatáról. In: Rácz Endre – Szathmári István (szerk.) Tanulmányok a mai magyar nyelv mondattana köréből. Budapest: Tankönyvkiadó. 95–109.